

Clingendael

Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen

JANUARI 2026

Op weg naar een nieuw Industriebeleid, met een kickstart door Defensie

© Reuters

- Nederland staat aan de vooravond van nieuw industrie- en innovatiebeleid. Die koerswijziging is al eerder in gang gezet, met gerichte investeringen in high-tech en met operatie Beethoven om ASML voor Nederland te behouden. Defensie kan fungeren als kickstarter van dat nieuwe industrie- en innovatiebeleid.
- Het ministerie van Defensie wordt de komende jaren een Nederlandse economische speler van formaat. Dat gebeurt met investeringen in vijf onderscheidende technologiegebieden, versterkte samenwerking met regionale ecosystemen en vergroting van de militaire productie in Nederland.
- Dat vraagt wel om een gerichte nationale industrie- en innovatiestrategie, bijbehorende middelen, en een daartoe uitgerust ministerie van Economische Zaken. Defensie kan bijdragen door het koppelen van die onderscheidende technologiegebieden aan een stabiele stroom van orders en vroegtijdige samenwerking met industrie en kennisinstellingen.

Er is sinds het verschijnen op 12 december 2025 veel gezegd en geschreven over het [rapport-Wennink](#). Wat nog ontbreekt in die discussie is een antwoord op de vraag wat Nederland nog nodig heeft om te komen tot een volwaardig industriebeleid, en hoe de grote investeringsopgave voor defensie daaraan kan bijdragen. In plaats van te discussiëren of defensie-investeringen nu [wel](#) of [niet](#) bijdragen aan economische groei, is het vooral van belang om te kijken welke voorwaarden nodig zijn om – gegeven de noodzaak van deze investeringen – via een gericht industriebeleid de Nederlandse concurrentiepositie in Europa en de wereld te versterken.

EZ: van laissez-faire naar industriebeleid

Tegen de achtergrond van ingrijpende geopolitieke veranderingen tekent zich een fundamentele koerswijziging af bij het Ministerie van Economische Zaken. In oktober 2025 kondigde demissionair minister Karremans (EZK) in een [brief](#) aan de Kamer een actieve industriepolitiek aan. “*Nederland wil essentiële capaciteiten in markten en technologieën behouden en opbouwen, waardoor Nederland economisch gewicht in de schaal legt en wederzijdse afhankelijkheden ontstaan*”, aldus Karremans. Na drie decennia marktwerkingsbeleid wordt nu ingezet op “gerichte marktinterventies”. En wordt, althans daar lijkt het op, afscheid genomen van het huidige innovatiebeleid. Dat berust in belangrijke mate op fiscale stimulering en het scheppen van de juiste generieke randvoorwaarden voor het bedrijfsleven, klein en groot. De industriebrief schetst een meer specifieke aanpak ter bevordering, dan wel bescherming, van de Nederlandse industrie.

Voor de volgers van het Ministerie van Economische Zaken is deze koerswijziging geen complete verrassing. De redding van scheepsbouwer IHC, de Nederlandse bijdrage aan de European Chips Act, gerichte investeringen in *high-tech*, via het Nationaal Groeifonds en rechtstreeks in fotonica, en het behoud van ASML voor Nederland (“operatie

Beethoven”) kondigden achteraf beschouwd de koerswijziging al aan. Waar voorheen marktwerking het uitgangspunt was, wordt sinds enkele jaren weer voorzichtig gekozen voor gerichte steun aan bedrijven en sectoren.

Defensie: een economische speler van formaat

Het ministerie van Defensie wordt de komende jaren een economische speler van formaat. De komende tien jaar stijgt de defensiebegroting van 25 miljard euro naar circa 45 miljard euro. Defensie gaat vele miljarden extra investeren in materieel, infrastructuur, diensten en onderhoud. Dat is het gevolg van het NAVO-besluit om 3,5% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) met ingang van 2035 als norm voor de defensie uitgaven van de NAVO-lidstaten vast te stellen.¹ In april 2025 publiceerde Defensie haar [Defensie Strategie voor Industrie en Innovatie](#). Daarin kondigt Defensie aan focus aan te brengen op vijf onderscheidende technologiegebieden, zoals *cybersecurity*, sensoren en autonome systemen. Daarnaast wordt de militaire productie in Nederland vergroot en de samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en regionale innovatie ecosystemen versterkt.

Voor de implementatie van de defensiestrategie is 1,15 miljard euro gereserveerd. Eerste investeringen betreffen het inrichten van een defensie productielocatie in Born met VDL en met het ministerie van OCW een investering van 35 miljoen euro in onder andere kwantumtechnologie en slimme materialen. Met deze maatregelen jaagt Defensie economische groei aan, draagt het bij aan hoogwaardige werkgelegenheid en aan *dual-use* innovaties. Het beter positioneren van Nederlandse bedrijven op Europees niveau is een expliciet doel van de strategie.

---

1 Tijdens de NAVO-top in Den Haag hebben de lidstaten afgesproken in 2035 ten minste 5% van hun BBP te besteden aan defensie (3,5%) en aan gerelateerde uitgaven voor veiligheid en defensie.

Quo vadis?

Laten we de uitkomst van de kabinetsformatie afwachten, maar Nederland lijkt op het punt te staan een fundamentele draai te maken: van *laissez-faire* naar strategisch industriebeleid, in combinatie met gerichte investeringen. Het is echter geen automatisme dat het nieuwe industriebeleid en de versterking van de Nederlandse krijgsmacht gaan bijdragen aan meer economische groei en meer veiligheid.

De keuze voor industriebeleid betekent dingen echt anders gaan doen. Geen “oud” innovatiebeleid in een nieuw jasje. Dat betekent dus ook weg bewegen van generiek, veelal fiscaal ondersteuningsbeleid. Het Rijk gaat gericht mee-investeren in kansrijke technologieën, ecosystemen helpen ontwikkelen, lokaal opschalen en sturen op ‘dingen maken’. Dat sluit aan bij het denken van de invloedrijke econoom Mariana Mazzucato. Zij stelt dat succesvolle innovatie vraagt om een sterke rol van de overheid, die concrete (maatschappelijke) doelen formuleert, risico’s durft te nemen en samenwerkt in ecosystemen.² Het is dus essentieel dat het Rijk hier niet slechts faciliteert, maar ook stuurt en participeert. Een Nationaal Agentschap voor Disruptieve Innovatie, naar het Amerikaanse DARPA, kan hierin een belangrijke rol spelen. Dat kan deels worden gefinancierd met bestaande middelen, die vrijvallen uit een kleiner beslag van het huidige, omvangrijke, veelal fiscale generieke instrumentarium.

Dit vergt ook een investering in kennis en kunde bij het rijk, een langjarige begroting en langjarige *roadmaps*: Industriebeleid is lange-termijn beleid. En de doelen uit de industriebrief vormen daarbij het kompas: de investeringen in onderzoek en ontwikkeling (R&D) groeien van 2 naar 3% BBP, de industrie als onderdeel van het BBP groeit door naar 15% in 2030, en versterking van de economische veiligheid wordt expliciet beleidsdoel. Het is goed om te kijken of

[bestaande instrumenten voor economische en kennisveiligheid](#) (zoals de wet VIFO en een loket kennisveiligheid) nog wel voldoende krachtig zijn om dat doel te realiseren.

De extra investeringen in Defensie kunnen hierbij als aanjager fungeren. Diverse (inter-) nationale publicaties onderschrijven een aantoonbaar effect op de langere termijn. [Zo berekent de Rabobank dat elke extra euro in defensie R&D op termijn 7 tot 8 euro rendement kan opleveren](#). In het economenblad [ESB](#) viel onlangs nog eens te lezen dat ook voor Nederland geldt dat juist op het gebied van R&D en *dual-use* technologieën zijn veiligheid en innovatiekracht kan versterken.

Nederland Radarland is een voorbeeld bij uitstek van een succesvol ecosysteem, met Thales, TNO en Defensie als hoofdrolspelers en met hoogwaardige militaire technologie, belangrijke inkomsten uit de export en duizenden banen als resultaat. Op het succes van de radarsystemen wordt doorgebouwd in het Polaris-programma van het [Nationaal Groeifonds](#). De stijgende defensie-uitgaven bieden ook economische groeikansen via de ontwikkeling en productie van drones, satellieten en digitale veiligheid. Zo kan de strategische autonomie van Nederland en van Europa worden versterkt en het weglekken van de stijgende defensie-uitgaven naar de VS worden tegengegaan.

Er is echter meer nodig dan het lanceren van de Defensie Strategie voor Industrie en Innovatie en de genomen initiatieven. Voorwaardelijk is dat het Ministerie van Defensie de komende jaren gekoppeld aan die onderscheidende gebieden een stabiele stroom van orders gaat creëren en bedrijven daar zo vroeg mogelijk bij betreft. Dan kunnen bedrijven tijdig meedenken met Defensie en de nodige investeringen in opschaling doen, al dan niet met steun van het investeringsfonds van Defensie (*SecFund*) en private investeerders. Hierbij is een Europees lange-termijn perspectief noodzakelijk, of het nu gaat om componenten, systemen of complete producten. Het rapport Wennink legt de lat nog hoger. Dat bepleit het creëren van grote maakbedrijven met het vizier op Europa.

---

2 Mariana Mazzucato, *The Entrepreneurial State: Debunking Public versus Private Sector Myths*, 10th anniversary edition, Penguin 2018

Conclusie

Een volwaardig, innovatief industriebeleid is binnen handbereik. Dat vraagt wel om een duidelijke strategie, bijbehorende middelen, en een daartoe uitgerust ministerie van Economische Zaken. Dan komt het, in nauwe samenwerking met industrie, kennisinstellingen en andere (regionale) spelers op uitvoeringsdiscipline aan: scherp kiezen, durven sturen, programmatisch investeren en waar nodig als staat participeren en Europees opschalen. Als Defensie doorpakt met haar industrie- en innovatiebeleid, kan zij daaraan een belangrijke bijdrage leveren, als een motor van economische groei en als *kickstarter* van dat nieuwe industriebeleid.

Over Instituut Clingendael

Het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen 'Clingendael' is een toonaangevende denktank en academie op het gebied van internationale betrekkingen. Met onze analyses, trainingen en publieke debat willen we overheden, bedrijfsleven, ngo's en de samenleving in bredere zin inspireren en equiperen, om zo een bijdrage te leveren aan een veilige, duurzame en rechtvaardige wereld.

www.clingendael.org
info@clingendael.org
+31 70 324 53 84

 @clingendaelorg
 The Clingendael Institute
 The Clingendael Institute
 clingendael_institute
 Clingendael Institute
 Newsletter

Over de auteurs

Jan-Hein Chrisstoffels is Senior Research Fellow bij Instituut Clingendael

Auke Venema is Senior Research Fellow bij Instituut Clingendael